

- демократичність і мультикультурність (подолання ієрархій, залучення до освітнього процесу різних верств населення, сприяння рівності);
- десоціалізація (критичний підхід до домінуючих стереотипів, відмова від нудного монотонного викладання та перехід до діалогу);
- орієнтація на дослідження (викладач вивчає студентів, студенти досліджують матеріал) та на дію (як змінити владні відносини, які обрати шляхи, що приведуть до соціальних змін) [5]. У закладах вищої освіти студент має почувати себе гідно і вільно. Свобода особистості у всіх її проявах повинна стати наріжним фундаментом виховання. Невід’ємним проявом свободи є громадянська компетентність особистості.

Список використаних джерел:

1. Карнаух А. Громадянська освіта як засіб формування політичної культури молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9733/08-Karnayh.pdf?sequence=1>
2. Завдання освіти, виховання і розвитку особистості студента вищої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1212012436972/politologiya/informatsiyna_viyua_forma_vedennya_informatsiyного_protiborstva
3. Чи варто вірити соцмережам? 6 правил захисту від інформаційних маніпуляцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://talks.happymonday.com.ua/mediagramotnist/>
4. Освіта в Україні пострадянська? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kredens.lviv.ua/osvita-v-ukrayini-postradyanska/>
5. Гайденко В. Філософія освіти в Бразилії: Критична педагогіка Пауло Фрейре [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://filosofiya-osviti-v-braziliyi-kritichna-pedagogika-paulo-freyre-1.pdf>

Андрущенко М.О., Рамазанов Р.Ш.

студенти,

Харківський національний університет радіоелектроніки

ПЕРСПЕКТИВИ МЕТОДОЛОГІЇ ФІЛОСОФІЇ ПОСТМОДЕРНУ

Одним з найголовніших завдань філософії ХХІ століття є необхідність осмислення сучасного західноєвропейського філософського досвіду з позицій більш фундаментальних та всебічних, ніж це здійснювалось раніше. Філософія взаємопов’язана з наукою, релігією, етикою, політикою, містикою, естетикою, і цей зв’язок є багатостороннім. Філософська культура стає квінтесенцією розвитку цивілізації, нації, народу, регіону, держави, в яких створювались та закріплювались численні фундаментальні принципи релігії, етики, науки, філософії, основні форми моралі та традиції, стійкі стереотипи в мові, мисленні, уявах і сприйняттях, певна ціннісна орієнтація, утопія та міфологія. Ці процеси є процесами співіснування й взаємовпливу, і їх намагаються розглядати в межах філософського постмодернізму завдяки різноманітним методам та методологіям (зокрема, філософській компаративістиці). Сучасні

філософи прагнуть досягнути межі цивілізації, виявити закономірності її еволюції та занепаду, наслідком чого стає усвідомлення, що епоха становлення західної філософії, коли остання могла маніфестувати себе як єдину представницю світової цивілізації, в цілому, завершується. Саме так закінчується епоха Модерну, поступаючись місцем новій парадигмі філософування – постмодерну.

Попри неоднозначність та неоднородність філософії постмодерну, її методологічні проекти деконструкції модерну більш аніж продуктивні. Закономірно, що продуктивність філософії не є чимось очевидним, але у випадку із такими фігурами, як Жак Дерріда, Мішель Фуко, Жак Лакан, Річард Рорті, важко не помітити чимало переосмислених ідей та речей. Однак, коли проект філософії постмодерну як критики традиційної метафізики, великих метанаративів (у тому числі самої філософії), людини, культури так чи інакше здійснився, то питання про перспективи, а відтак і межі методології постмодерну, залишається відкритим. Однак, саме методологія уможливила постмодерн, а всі інше, як зазначав ще раніше Фредрік Джеймсон, суперечить суті постмодерну [1, с. 11]. Чи може щось сьогодні сказати філософія постмодерну у своїх методологічних, часто агресивних концептах? Наскільки методологія постмодерну продуктивна поза критикою, розривом модерну? Крім того, наскільки філософія постмодерну у своїх методологічних основах взагалі може вважатися філософією?

Перше, що спадає на думку, коли йдеться про методи філософії постмодерну – їх радикальність. Практично всі методичні настанови філософії спрямовані на демаскування основних приматів модерну: смерть людини у Мішеля Фуко, реверсія рівнів психіки у Жака Лакана, кінець історії Френсіса Фукуями, смерть суб'єкта у Ролана Барта, ненаявність буття у Жака Дерріди тощо. У цьому філософія постмодерну справді видається достатньо евристичною, оригінальною та навіть послідовною, попри принципове бажання порвати із будь-якою послідовністю як натяку на систему, логоцентризм та великий смисл. Основним поняттям постмодерну стає деконструкція, що покликана замінити творчість, оскільки в індустріальному суспільстві творчість стає «неможливою і непотрібною». Припустимими є тільки асиміляція, колаж, компіляція плодів минулої творчості. В такій науковій, філософській та іншій діяльності деконструкція – це особливе ставлення, наприклад, до тексту, що полягає в одночасній деструкції та реконструкції (часто застосовується у мистецтвознавстві та літературознавстві). Водночас треба наголосити на важливій ознаці методології, а саме на її небажанні виробляти знання. Будь-яка методологія сама по собі не є знанням – вона спонукає до знання, дає інструментарій для його археології. Гден Ворд так і пише, що «постмодернізм – це комплекс ідей» [2, с. 4], а не школа знання. Однак, методологія філософії постмодерну робить протилежне, бо спонукає до незнання, тобто гаслом її може бути «ми нічого не знаємо і ніколи не дізнаємось». Світ постає як тотальна невизначеність, своєрідний безкінечний хазарський словник, де нема початку руху, так само як і кінця. Тому межі методології – це межі феномену, дискурсу взагалі, а тому завжди фіксуються через заперечувальну частку «не».

Тобто не центр, а його краї, сліди; не людина, а нелюдське, тваринне, хтонічне; не текст, а коментар; не історія, а історії, варіації та обертони.

Одним із основних своїх завдань постмодерн вбачає критику класичної філософії з властивими їй «центризмами» («логоцентризм», «теоцентризм», «антропоцентризм» тощо). Історично склалося так, що утвердження нового завжди супроводжувалося критикою попередніх концепцій. Критичний аналіз попередніх надбань неодноразово спостерігався в історії філософії. Яскравим прикладом є філософія епохи Відродження, яка переосмислювала надбання давньогрецької та давньоримської філософії. Тепер переглядається класична філософія, відбувається напружений пошук нової парадигми знання, нової методології, нового світосприйняття, нового розуміння відношення «об'єкт – суб'єкт», формується нова теорія пізнання. Висуваються нові принципи формування категоріального апарату філософії, серед яких: поняття «події» та «ризому» у Ж. Дельоза, «епістеми» у М. Фуко, «письма» і «деконструкції» у Ж. Дерріда, «поверхні» та «тіла» у Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі.

Якщо ж врахувати те, що філософія постмодерну є методологічною у своїй суті, своєрідною горизонталлю, поверхнею у культурі та її бутті, підривною ризомою у великих будівлях модерну, то наступним кроком має бути щось протилежне. Нагадаємо, що деконструкція – основна та найбільш популярна методологія постмодерну – не є чимось абсурдно анархічним та нестерпно деструктивним, а цілком, що парадоксально, послідовним механізмом. Логіка методології така: спочатку розхитаємо, демаскуємо нарративи, а далі підготуємо ґрунт для наступних. Не випадково практично всі філософи повертаються до витоків європейської культури або її базових вихідних ідей. Наприклад, Мішель Фуко в кінці взагалі пропонує доволі традиційний проект турботи про себе, тобто практично реанімує антропологію у доволі чистому, абсолютно еллінському стилі. Та й сама іронія постмодерністів, зокрема у літературі (яка все більше зближується із філософією, так само як і остання із літературою), починає набувати теж сократівського відтінку. Тому маємо дивну ситуацію: філософія постмодерну, по суті, й не відбулася, а окреслилася пунктирно завдяки методологічним нарисам. Справедливо, що це стиль філософування, а не філософія як така. Філософія постмодерну (або ж after-постмодерну) має вибудовуватися на фрагментах, рештках класичної філософії. Зрештою, у цьому нічого нового нема – філософія так завжди відбувалася, а методологічні інтерлюдії тривали й набагато довше.

Список використаних джерел:

1. Jameson F. Postmodernism or the Cultural Logic of Late Capitalism / Fredric Jameson. – Durham: Duke University Press Books, 2001. – 461 p. – (Post-Contemporary Interventions).
2. Ward G. Postmodernism / Glenn Ward. – Illinois: Teach Yourself Books, 1997. – 232 p.